

2019-10-08		Datum	
Dnr	SBF-2019-1334	Dpl	236
Fastighet		LÖJAN 1	

LÖJAN I

SÖDERKÖPING

ANTIKVARISK DOKUMENTATION/ UTREDNING

Datum: 2019-09-20

Rev: ...

Antal sidor: 12

Handläggare: Samuel Liljethörn, arkitekt SAR/MSA

Ansvarig: Mats Fredriksson, arkitekt SAR/MSA

FÖRORD

Den här dokumentationsrapporten har upprättats av Fredriksson arkitektkontor AB, på uppdrag av Kiliset Löjan AB genom Hans Per-Olof Olsson inför rivningsansökan avseende villan på fastigheten Löjan 1 på Viggebyvägen 2 i Söderköping, ursprungligen uppförd som bostadshus. Byggnadens tillkomstår och upphovsarkitekt har inte kunnat fastställas, och för att kunna fastställas behövs vidare arkivsök. Bakgrunden är att nuvarande fastighetsägare Kiliset Löjan AB beslutat att riva byggnaden då den dömts ut konstruktivt och för att på platsen uppföra en ny byggnad.

Området som byggnaden ligger i har i Söderköpings kulturmiljöplan bedömts vara av högt kulturhistoriskt värde. Byggnaden är i detaljer och ytskikt förhållandevis välbevarad. Dock uppvisar byggnadens stomme och grundläggning synliga brister, främst i form av sprickor och sättningsskador. Enligt konstruktiv undersökning bedöms det inte vara ekonomiskt försvarbart att rädda byggnaden. I den inventering som är utförd av Östergötlands museum, och som ligger till grund för bedömningen i kulturmiljöplanen slås fast att underhåll och ändringar i byggnaden inte får förvanska värdefulla karaktärsdrag.

Denna dokumentationsrapport bygger på en inventering av byggnaden som utfördes av undertecknad under september 2019. Tyngdpunkten ligger därför på husets kulturhistoriska egenskaper och kvaliteter och är tänkt att fungera som beslutsunderlag vid den kommande rivningsansökan.

Samuel Liljethörn

Arkitekt SAR/MSA

Fredriksson Arkitektkontor AB

Skolgatan 1 A

602 25 Norrköping

INNEHÅLL

1. INLEDNING	4
2. ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	4
3. BEFINTLIGA SKYDD FÖR KULTURMILJÖN	5
4. HISTORIK	5
5. NULÄGESBESKRIVNING	6
6. VÄRDEBESKRIVNING	11
7. KONSEKVENSBESKRIVNING	11
8. KÄLLOR	12

I. INLEDNING

Industrin Evaporator grundades 1940 med egen tillverkning av värmeväxlar. I samband med industrins etablering i Söderköping uppfördes egnahemsområdet Eriksvik där industriarbetarna flyttade in i villor, flerfamiljshus och radhus. Byggnaden på fastigheten Löjan 1 ligger i det nordvästra hörnet av Eriksvik och är en av de första byggnaderna som tillkom i området. Dagens fastighetsägare som avser att hyra ut fastigheten har fattat beslut att riva den ursprungliga byggnaden då den uppvisat tekniska brister. Kommunen har krävt att en kulturhistorisk bedömning örs av byggnaden. Dokumentation genomförs före rivning och man har gett i uppdrag åt Fredriksson arkitektkontor AB att genomföra en rivningsdokumentation. I den ingår också en antikvarisk bedömning av det kulturhistoriska värdet.

2. ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Objekt: 2-plansvilla

Fastighetsbeteckning: Löjan 1, Söderköping

Adress: Viggebyvägen 2, Söderköping, Östergötland.

Beställare: Kiliset Löjan AB genom Hans Per-Olof Olsson

Datum: september 2019

Utfört av: Samuel Liljethörn

Fredriksson arkitektkontor AB

Skolgatan 1A

602 25 Norrköping

3. Befintliga skydd för kulturmiljön

ÖVERSIKTSPLANEN

Söderköpings kommuns kulturmiljöplan utgör ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. I kulturmiljöplanen omnämns området Eriksvik i sin helhet och bedöms ha ett högt värde, nivå 3.

Byggnaden på fastigheten Löjan 1 omnämns även i kategorin yngre byggnader med högt kulturhistoriskt värde, för vilka det har dragits upp riktlinjer: "Underhåll och ändringar får inte medföra förvanskning av värdefulla karaktärsdrag, ursprungliga detaljer ska bevaras. Läns museet rekommenderar även att i de byggnader som fått nya tillägg i form av detaljer, fönster och dörrar ska framtida ändringar utformas med byggnadens originalutförande som utgångspunkt."

I denna kategori är den kulturhistoriska bedömningen 3, högt värde: "Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde genom sin ursprungliga karaktär och välbevarade detaljer."

4. Historik

I samband med värmeväxelinindustrin Evaporators etablering i Söderköping uppfördes området Eriksvik där bostäder av egna hemstyp byggdes åt industriarbetarna. Bostadsområdet består framförallt byggnader från 1940- och 60-talen, placerade i rutnätsplan med långsmala kvarter och raka gatusträckningar. Både enfamiljs- och flerbamiljshus finns på området och karaktäriseras av fasader i tegel eller med slät- eller spritputs, sadeltak och en till tre våningar. Många av husen har mindre trädgårdar med gräsmattor, grusgångar, frukt- och prydnadsträd samt är omgärdade av häckar och staket. Här finns mindre flerbostadshus med funktionalistiskt enkla och symmetriska fasader och utmärkande trapphusfönster. Även ett större antal likadana enplansvillor finns inom området, förlagda längs raka gator med relativt små trädgårdar.

Byggnaden på fastigheten Löjan 1 ligger i det nordvästra hörnet av Eriksvik och är en av de första byggnaderna som tillkom i området. På ekonomiska kartan över Söderköping från år 1946 syns byggnaden och dess trädgård tillsammans med de andra enfamiljshusen i samma kvarter, som vid kartans tillblivelse var det enda färdigställda kvarteret i området. Något närmare uppförandedatum än 1940-tal har inte kunnat fastställas.

5. Nulägesbeskrivning

ALLMÄNT

Byggnaden på fastigheten Löjan 1 är ett enfamiljshus från början eller mitten av 1940-talet i funktionalistisk stil. Huset har två plan samt källarvåning med beige slät putsfasad, klarblå detaljer och valmat låglutande tak med falsad plåt och brett språng. Byggnaden är placerad i nordvästra hörnet av ett långsmalt rektangulärt villakvarter med nord-sydlig sträckning.

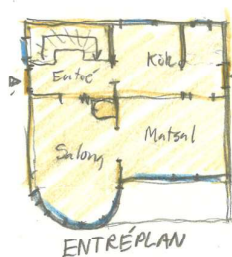
GRUND

Huset är konstruerat med gjuten källargrund vars golvnivå befinner sig ett halvt plan under mark, så entrén till huset sker ett halvt plan upp. Bjälklaget ovan källaren är i betong. Ett källarfönster mot syd är murat med strukturglasbetongblock medan entréfasaden mot norr har liggande källarfönster i fönsterglas. Betongbjälklaget ovan källaren uppvisar större sprickbildning, likaså har golvet i källaren sättningsskador med sprickor upp till ett par cm bredd.

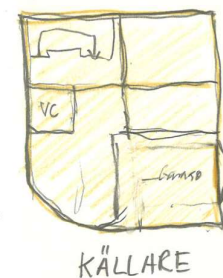
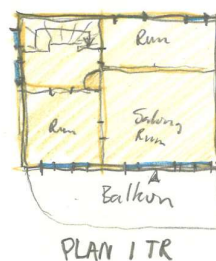

FASADER

Fasaden är putsad i en gråbeige kulör med en gulmålad halvplanssockel. Byggnaden har två entrépartier med ekdörrar, kakelomfattning och enkla skärmtak. Fönsterpartierna har vertikal utformning och är utförda med blåmålade karmar och vita bågar. Entrédörren av ek på huvudfasaden har en omfattning av kakel och ovan dörren finns ett flackt skärmtak utan konsoler. En ståltrappa (möjligen sentida) överbrygger höjdskillnaden mellan trädgården och entréplanets nivå. Fasadputsen är missfärgad men i övrigt i bra skick, medan sockelns färg är blekt och flagnar. På sydfasaden som vetter mot trädgården finns ett runt burspråk samt en infälld veranda som kröns av en balkong som till synes bärs av blåmålade pelare. Balkongracket är konstruerat av korrugerad plåt (troligen sentida) i kopparärginspirerad kulör med trapetsprofil i litet format. Dörren mot verandan är försedd med utanpåliggande spegelmotiv i gråmålat trä. Verandans räcke av skivmaterial är bemålat med en vit färg som flagnar och dess överliggare är klarblå. Till öster går räckets över i ett dekorglasparti med flaskbottenmotiv som är indelat i ett liggande glas nederst med vertikalt stånggaller på insidan och två stående glas överst som skiljs åt av en mittpost. Samtliga rutor i detta parti är spruckna. Verandan är stenlagd, eventuellt i lokal kalksten och trappan är klädd med samma material i annat format. På verandan återfinns en tudelad trädgårdsgrind i ek, eventuell original.

PRINCIPLANER
SOM I GROVA
DRAG BESKRIVER
BYGGNADENS
UTFORMNING

KONSTRUKTION

Byggnaden har en massiv stomme antingen i betong eller murad i lättbetongblock. Taket vilar på trätakstolar. Bjälklaget ovanför källaren är i betong.

TAK

Byggnaden har ett flackt valmat tak uppbyggt av trätakstolar. Takfallen är täckta med svart plåt?? Skärmtaket ovanför huvudentrén är självbärande utan konsoler och är täckt av svart plåt? I takets västra fall finns en högt placerad plåtinklädd skorsten. Taksprångets undersida är beklädd med skivmaterial och målat i vit kulör.

INTERIÖR

Interiört är väggarna tapetklädda, och taken är vitmålade. Golven är belagda med parkett eller parkettmönstrad linoleummatta i originalutförande. Flera ursprungliga detaljer är bevarade. En specialtillverkad välvd radiator sitter på väggen under fönsterpartiet i det runda burspråket. Samtliga originaldörrar med ursprungliga trycken, foder och behör är bevarade i gott skick, likaså är fönster och beslag ursprungliga och i gott skick så när som på ett par trasiga rutor. Två rundade öppna spisar, murade i gult tegel och omgärdade av kalkstensskydd i golvnivå, finns kvar från uppförandetiden. Den ena spisen är slätputsad i vitt och den andra är rödmålad. Båda är försedda med en röd kalkstensskiva ovan härden. Rumsföljden och planlösningen är i stort sett bevarad.

6. Värdebeskrivning

Området som byggnaden ligger i har givits ett ”högt värde, nivå 3” i Söderköpings kulturmiljöprogram del 2, s 65, där den kulturhistoriska bedömningen är att ”Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde genom sin ursprungliga karaktär och välbevarade detaljer.” I samma dokument slås även fast att ”Områden med bostäder i anslutning till en stor industri, med egna hem för fabriken arbetare är en tidstypisk företeelse som berättar om framväxten av och strukturen i det svenska folkhemmet, om urbanisering och industrisamhällets utveckling i staden. Bebyggelsens tidstypiska karaktär med byggnader från en relativt snäv tidsperiod om cirka 30 år visar på den mindre stadsutbyggnad som föregick storsatsningarna under miljonprogramsåren 1965-75.”

I Östergötlands museums inventering av det moderna kulturarvet i Söderköping från 2009, som ligger till grund för värderingen i kulturmiljöplanen, finns riktlinjer för utpekade yngre byggnader med högt kulturhistoriskt värde. Den aktuella byggnaden på Löjan 1 ingår i denna kategori. Rekommendationen är följande: ”Underhåll och ändringar får inte medföra förvanskning av värdefulla karaktärsdrag, ursprungliga detaljer ska bevaras. Läns museet rekommenderar även att i de byggnader som fått nya tillägg i form av detaljer, fönster och dörrar ska framtida ändringar utformas med byggnadens originalutförande som utgångspunkt.”

Eftersom byggnaden ligger i det kvarter som tillkom först, eventuellt samtidigt med fabriksverksamheten på 1940-talet, har den ett samhällshistoriskt värde i och med att den berättar om områdets tillkomst, och i vilken ordning och riktning staden byggdes här. Då de flesta av de andra husen i samma kvarter inte är lika välbevarade, kan huset sägas vara en god representant för hela områdets tillkomst. Området har byggts ut i sydöstlig riktning från det första kvarteret, något som kan vittna om att byggnaden på Löjan 1 var av särskild betydelse, eftersom dess placering i det nordvästra hörnet då blir ett slags startpunkt för riktningen för stadsutvecklingen i detta område.

Det kulturhistoriska värdet i byggnaden består av:

- Flera välbevarade detaljer som öppna spisar, dörrar och originalfönster
- Tidstypiska ytskikt
- Fasadens funktionalistiska form och komposition, fönsterpartiets och altanens rundning
- Samhällshistoriskt värde där byggnaden berättar om 40-talets tjänstemannabostad i ett bostadsområde tillhörande en industriverksamhet på en mindre ort
- Stadsutvecklingshistoriskt värde där byggnaden utgjorde en del av den första bebyggelsen i området

7. Konsekvensbeskrivning

Konsekvensen av en rivning av byggnaden på fastigheten Löjan 1 anses ha måttlig negativ påverkan på kulturmiljön i Eriksvik. Byggnadens tekniska skick har lett till att byggnaden bör rivas av säkerhetsskäl. Konstruktionens och grundläggningens status har utretts av konstruktör på Ramböll AB. En rivning av byggnaden innebär att läsbarheten av stadsutvecklingen och tidslagren inom området försämras, eftersom byggnaden på grund av sitt läge och sitt välbevarade exteriöra skick både berättar om områdets tillkomst och om hur ett dylikt bostadsområde för industriarbete kan ha sett sig på 1940-talet. Byggnadens allvarliga sättningsskador motiverar en rivning trots förlusten av kulturhistoriska värden i området.

8. Källor

Ekonomiska kartan över Söderköping från 1946

Söderköpings kulturmiljöplan del 2, s 65 samt 138-39